

теки, член НСКУ.

Твори для дітей – один із вагомих внесків у фортепіанний педагогічний репертуар. Фортепіанна збірка В. Пасічника "Дитячі п'єси" (2008) адресована молодшим класам дитячих музичних шкіл, музичних студій, може бути використана у класах з основного музичного інструменту "фортепіано" для студентів ВНЗ, котрі не мають базової музичної підготовки. Збірка складається з десяти п'єс [4, 2].

№ 1 "Маленька інтенція", де дітям слід пояснити основні особливості поліфонії. Це рівноправність у музичному тексті всіх голосів (у даному випадку – два голоси). П'єса ознайомлює з поліфонічним принципом – імітацією, тобто повторенням експонованої теми в іншому голосі. Перед студентом можна поставити завдання: на прикладі фактурного малюнку визначити імітацію.

№ 3 "Ой до Львова доріжечка" картина для розвитку координації рук на фортепіанній клавіатурі. Автор використав почергову зміну рук та їх синхронну гру.

№ 5 "Колискова" – інтонаційний ма-

теріал твору заснований та акцентує на особливостях гуцульського ладу – мінору з підвищеними IV та VI ступенями, що надає колисковій особливої терпкості аурі карпатського регіону. Гомофонно-гармонічний виклад збагачений елементами підголоскової поліфонії.

Отже, аналітичний розгляд фортепіанних збірок українських композиторів В. Дублянського, С. Шевченка, О. Берндта, С. Борткевича, В. Пасічника, дидактичні завдання та методичні поради у їх вивченні сприятимуть головній меті у класі фортепіано – музично-естетичному розвитку учня-початківця на засадах формування специфічного апарату, формуванню й оволодінню відповідними виконавськими прийомами, ознайомленню з різножанровим та різнохарактерним репертуаром. Жанр п'єси благодатний у багатьох відношеннях стосовно реалізації цієї меті.

Переконані, що проаналізовані твори композиторів окресленого періоду підвищать зацікавленість до вивчення їх творчого доробку, сприятимуть формуванню професійного рівня музикантів-піаністів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Новосядла І.* Цикли фортепіанних п'єс для дітей у творчості сучасних українських композиторів: художньо-образний аспект / І. Новосядла // Мистецтвознавчі записки: Вісник НАККіМ. – К.: Міленіум, 2010. – Вип. 18. – С. 81–89.
2. *Тимошук О.* Фортепіанні цикли для дітей у творчості українських композиторів: образно-художній аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 "Музичне мистецтво". – К., 2011. – 16 с.
3. *Чередниченко О.* Фортепіанна творчість С. Борткевича в світлі класико-романтичної традиції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 / О. Чередниченко. – Х., 2008. – 18 с.
4. Українська фортепіанна музика першої половини ХХ ст.: навч. посіб. / [упоряд. О. Рудницька, Т. Завадська, О. Козачук]. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2000. – 144[2] с. – (Забугі імена).
5. *Фрайт О.* Фортепіанні альбоми та цикли українських композиторів для дітей: історія і сучасність / О. Фрайт. – Дрогобич, 2010. – 93 с.

Стаття надійшла 17.10.2013 р.

УДК 37.037: 371.71

Олег ПАВЛЕНКО

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ І РУХОВА АКТИВНІСТЬ ШКОЛЯРІВ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

У статті розглядаються проблеми здоров'я і здорового способу життя як пріоритетні складові процесу фізичного виховання зі школярами; підкреслюється важливість індивідуального вибору та індивідуальної відповідальності; визначається філософське підґрунтя означеної проблематики.

Ключові слова: здоров'я, спосіб життя, харчування, фізичний розвиток, медицина, відповідальність, фізичні вправи.

О. Павленко. Здоровий образ життя и двигательная активность школьников: основные аспекты проблемы. В статье рассматриваются проблема здоровья и здорового образа жизни как приоритетные составляющие процесса физического воспитания со школьниками; подчеркивается важность индивидуального выбора и индивидуальной ответственности; определяется философское основа-

ние указанной проблематике.

Ключевые слова: здоровье, образ жизни, питание, физическое развитие, медицина, ответственность, физические упражнения.

O. Pavlenko. The healthy way of life and activity of mobile students: basic aspects. The article studies the problem of health and healthy way of life as priority components of the process of physical education with students. It emphasizes the importance of individual choice and individual responsibility. The article provides a philosophical basis of the above issues.

Keywords: health, way of life, diet, physical development, health, responsibility, exercise.

Meta: дослідити роль фізичного виховання у збереженні і відтворенні здоров'я.

Виклики сучасного світу ставлять жорсткі вимоги перед кожним членом суспільства, вимагають уміння адекват-

но реагувати на динаміку соціальних змін, адаптуватися до несприятливих, а подекуди й екстремальних умов та тотальної конкуренції. Звісно, сказане вище не має на увазі те, що в XVII ст. озвучив англійський філософ Т. Гоббс, розуміючи суспільне життя як "війну всіх проти всіх", або ситуацію, коли "людина людині вовк". Однак не можна відкидати той факт, що, незважаючи на численні спроби філософів змодельовати ідеальне суспільство, у якому життя кожного індивіда зводилося б до естетичної гри та взаємодії, сучасний соціум являє собою арену грандіозного людського агону, у якому тільки найсильнішому та найспритнішому дістаються лаври переможеця. Саме поняття "переможець" є доволі умовним, адже в погоні за благами світу можна втратити головне життєве благо – здоров'я. На мій погляд, правий був німецький мислитель XIX ст. А. Шопенгауер, який вважав, що "здоров'я до того переважає усі інші блага життя, що воїстину здоровий жебрак щасливіший за

хворого короля" [13]. А видатний мислитель епохи Відродження М. Монтень пише: "Здоров'я – це цінність, і притому єдина, заради якої дійсно варто не лише не шкодувати часу, сил, праць і всяких благ, але і пожертвувати заради нього часткою самого життя, оскільки життя без нього стає нестерпним і принизливим" [8].

Виходячи із значущості проблеми здоров'я та здорового способу життя, доцільним є розкриття сутності даних феноменів.

Для вирішення завдань дослідження були проаналізовані праці як вітчизняних, так і іноземних учених. Серед них – М. Амосова, Л. Броуера, І Карпової, В. Корчинського, А Зотова, Г. Кривошеєвої, Т. Круцевич, А. Тимакіна, А. Лід'ярда, Г. Гілмора, Л. Сущенко, Ж. Холодова, Е. Фромма, К. Кастанеди, С. Нянковського, А. Шопенгауера, М. Монтеня та інших.

Розглядаючи таку складну й багатовимірну проблему, як здоровий спосіб життя (ЗСЖ), спробуємо, перш за все, відповідати на питання: "А що ми розуміємо під поняттям "здоров'я". У монографії "Соціальні технології культивування здорового способу життя людини" Л. Сущенко піддає аналізу понад 200 дефініцій даного терміна й доходить висновку, що у наш час усе більше утверджується точка зору, відповідно до якої здоров'я визначається взаємодією біологічних та соціальних чинників, тобто зовнішніми впливами, опосередкованими особливостями функцій організму та їх регуляторних систем. Дослідник схиляється до визначення здоров'я як стану оптимальної життєдіяльності людини [10]. Цілком слушним, на наш погляд, є трактування здоров'я як природної, абсолютної життєвої цінності, яка займає верхню сходинку в ієрархічній градації цінностей, а також у системі таких категорій людського буття, як інтереси, ідеали, гармонія, краса, зміст і щастя життя, творча праця, програма і ритм життєдіяльності. Хоча дискусія щодо визначення поняття здоров'я ще триває, важливим все ж є визнання того, що здоров'я людини не зводиться до фізичного стану, а передбачає психоемоційну рівноваженість, духовну та соціальну якість життя [4].

Науковці, посилаючись на висновки експертів ВООЗ, виділяють наступні похідні, від яких залежить здоров'я людини: 1) генетичні; 2) стан навколишнього середовища; 3) медичне забезпечення; 4) умови та спосіб життя людей [4]. За висновками більшості вчених, означена проблема є комплексною, тому її краще розглядати на чотирьох рівнях: фізичному (біологічному), психічному, духов-

ному, соціальному [11].

Ще один із чинників, який істотно впливає на здоров'я людини, – спосіб життя. За визначенням ВООЗ, ідеться про спосіб існування, який базується на взаємодії між умовами життя і конкретними моделями поведінки індивіда. Найбільш повно зв'язок між способом життя і здоров'ям відображається в понятті "здоровий спосіб життя" [4]. Останній стосується збереження та зміцнення здоров'я; це вся людська діяльність, що сприяє повноцінному виконанню людиною своїх функцій при одночасному забезпеченні сприятливих здоров'ю умов життя – праці, відпочинку, побуту [11].

Проблема здорового способу життя не може вирішуватись без урахування усіх складових, що формують підвалини як індивідуального здоров'я окремої людини, так і здоров'я націй та й усієї сучасної людності. Здоровий спосіб життя включає такі основні компоненти: 1) дотримання правил особистої гігієни; 2) збалансоване харчування; 3) оптимальний руховий режим; 4) відсутність шкідливих звичок; 5) володіння методами самоконтролю; 6) культуру міжособистісного спілкування; 7) психофізичну саморегуляцію організму; 8) статеву культуру [4].

Дане питання окремі соціологічні дослідницькі напрями розглядають у контексті якості життя. Одна з них розроблена вченими Торонтського університету. Відповідно модель якості життя складається з дев'яти сфер, об'єднаних у три більш загальні категорії: "стан особи" (фізичний, психологічний та психічний стани), "оточуюче середовище" (соціальне та екологічне оточення, локальна громада), "наявна інфраструктура" (можливості власного розвитку, проведення вільного часу, наявність роботи та можливість працевлаштування). Кожна з цих складових розглядається як пропозиція певних "можливостей" для індивіда. Він здатен максимально скористатися такими можливостями заради досягнення добробуту [11]. Однак покращення якості життя має й іншу сторону. Як пишуть у своїй всесвітньо відомій книзі "Біг з Лід'ярдом" А. Лід'ярд та Г. Гілмор: "В цілому в країнах, де діє бідна і де не вистачає тваринних жирів, прирідом, в країнах Африки і Азії, випадки серцевих захворювань зустрічаються значно рідше, ніж в країнах, де доступний широкий вибір різноманітних продуктів харчування" [7]. Автори цитують фрагмент з виступу відомого австралійського кардіолога Алена Гобла, який на одній з наукових конференцій сказав наступне: "Країни, які пишуться високим рівнем життя, такі як США,

Канада, Великобританія, Австралія, Нова Зеландія, мають найвищий відсоток серцевих захворювань. Найнижчий відсоток цих хвороб спостерігається в державах Африки і інших слаборозвинутих країнах. Білі жителі Південної Африки мають один з найвищих показників серцево-судинної захворюваності у світі, тоді як представники корінного населення – банту – зовсім не знайомі з такими захворюваннями". Згодом дослідження британських учених підтвердили, що серцево-судинні захворювання у два рази частіше виникають серед представників більш високого соціального шару трудящих, ніж серед тих, хто зайнятий важкою фізичною працею [7]. Тому не дивно, що лікарі в усьому світі б'ють на сполох у зв'язку з тотальним наступом такого небезпечного ворога, як гіпокінезія (гіподинамія). Зниження рухової активності стає суттєвою ознакою багатьох видів професійної діяльності. На думку медиків, гіпокінезія дітей та підлітків є наслідком обмежень, які пов'язані з режимом дня та переважністю навчальної програми, прагненням до побутового комфорту, наявністю спокус у вигляді сучасних медійних та електронних технологій, схильністю до таких девіацій, як ігроманія тощо.

Мало хто буде заперечувати те, що профілактика та запобігання клінічним захворюванням, слідування принципам здорового способу життя куди вигідніше як у моральному, так і економічному сенсі, ніж тривале і затратне лікування. До того ж уже мало хто вірить у те, що сучасна фінансово-економічна матриця має на меті щось інше, окрім зростання прибутків та усунення конкурентів. Саме ці дві складові і є пріоритетними в діяльності будь-якої бізнес-структури, де одне з перших місць займає медицина. Можна по-різному підходити до конспірологічної ідеї світового уряду й масонської змови, однак те, про що йдеться у книзі Луї Броуера "Фармацевтична і продовольча мафія. Наслідки її діяльності", вартує уваги. У передмові до неї відомий український науковець і громадський діяч М. Сенченко пише: "Застосування неякісних лікарських препаратів стимулюється сьогоднішньою індустрією реклами в Україні і є однією з причин, яка призводить до масового вимирання українського народу. За останні десять років наше населення зменшилося майже на 3 мільйони осіб. Безпосередню участь у підвищенні смертності населення різних країн бере і продовольча індустрія. Зараз уперше в історії породжується нова форма незворотних змін, набагато потужніших і живучих, ніж усі ті, які створювалися раніше" [2]. За та-

ких умов перед нами розгортається невтішна картина. Як свідчать дані сучасної медицини, останнім часом ситуація зі здоров'ям дітей наблизилась до критичної. Це пояснюємо погіршенням екологічної ситуації, зниженням рівня соціального забезпечення та медичної культури населення, недостатніми можливостями поширених методик оцінки стану здоров'я дітей для виявлення патологічних відхилень.

З огляду на сказане вище бачимо, яка відповідальна місія покладена на спеціаліста з фізичної культури, адже незаперечність того, що фізичний розвиток є прямим критерієм здоров'я, є очевидною. Медики вважають фізичний розвиток дзеркальним відображенням стану навколишнього середовища, характеру діяльності та побутових умов, у яких знаходяться представники підростаючого покоління. Тому слід урахувати той факт, що в умовах тотального зниження рівня життя населення, різкого погіршення екологічної ситуації, деградації практично всіх соціальних інституцій, включаючи медицину, катастрофічного падіння рівня як психічного, так і фізичного здоров'я не всі діти здатні витримувати великий обсяг та високу інтенсивність фізичних навантажень. Крім того, частота вживання основних продуктів українською молоддю свідчить про поширене порушення вимог раціонального харчування, що, безперечно, створює передумови для негативного впливу на стан здоров'я та самопочуття молодих людей [11]. За таких обставин спеціалісту з фізичної культури слід робити необхідні корективи в процесі занять фізичними вправами.

Разом зі здійсненням педагогічного контролю, спрямування зусиль учнів на покращення свого фізичного розвитку, учитель повинен виховувати у своїх підопічних навички до самостійних занять фізичними вправами. Науковці акцентують увагу на одній з головних умов результативності окресленої нами проблематики – виховання самосвідомості школярів, яка є базовим чинником формування самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. Інакше кажучи, мова йде про стимулювання процесу формування в учнів мотивації до систематичних занять фізичною культурою, виховання мотиваційно-ціннісних орієнтацій до здорового способу життя, звички до відповідальності за власне здоров'я, яке розглядається як безумовна цінність. У галузі фізичного і психічного вдосконалення підлітків до діяльності їх спонукає не якийсь один, а сукупність часто суперечливих мотивів, які утворюють мотивацію діяльності. Разом з тим характер цієї мотивації, як і структура діяльності, визначається домінуючим мотивом, який

викликає цю діяльність, направляє її визначає саме її, а не іншу діяльність [3]. Як свідчить досвід, можна назвати низку мотивів, які домінують у процесі занять фізичними вправами учнями шкіл, серед яких головними є бажання не бути гіршим за інших, прагнення лідерства, вміння захистити себе, наслідування прикладу своїх кумирів і, не в останню чергу, бути привабливим (привабливою) до протилежної статі.

Виходячи із сказаного вище, відзначимо, що саме питання здорового способу життя в молоді не є галузевою проблемою, скажімо, медичною, педагогічною, або економічною. Вона комплексна, суспільно-політична, суспільно-економічна. На наш погляд, її можна успішно вирішувати тільки на рівні реально чинної, а не імітаційно-декларативної соціальної програми, яка може бути здійснена тільки в умовах так званого "соціального партнерства". Останні розглядаються як форма суспільних стосунків у соціально-трудовій сфері, продуктивна взаємодія всіх сторін, зацікавлених у реалізації поставлених цілей. Однак з огляду на сучасну соціогуманітарну ситуацію на просторах українського простору і в Україні зокрема, разом з апеляцією до державних інституцій усе ж слід більше акцентувати увагу на суспільне самоврядування, яке базується на засадах громадянського суспільства та певних індивідуальних провирах. Як стверджують дослідники, здоровий спосіб життя – це, перш за все, питання вибору, а значить, і свободи, що є незаперечною умовою вільної творчої реалізації людини у світі, її повноцінної взаємодії з ним. У такому контексті непереконливо виглядає міф про всевладність і всемогутність грошей, мовляв, тільки за наявності великих коштів реалізується свобода людини, її духовне та фізичне здоров'я. Як писав видатний німецько-американський філософ Е. Фромм у ХХ ст.: "Повністю розвинута, а значить, і здорова людина – це людина продуктивна, людина, яка дійсно зацікавлена у світі, яка відгукується на його запит; це багата людина" [12]. Французький філософ-екзистенціаліст Ж.-П. Сартр був переконаний, що людина є своїм власним індивідуальним проектом, і тільки від неї самої залежить, якою їй бути. Людина, вважав він, просто приречена на свободу, вона вимушена вибирати. Свобода – велика відповідальність за самого себе, за свій вибір. Це твердження цілком доцільне, зокрема, і в роботі з дітьми. Слід розуміти, що для повноцінного, активного і здорового життя недостатньо вибрати якусь ефективну спортивну методику, або систему харчування тощо, вони мають базуватися на певних світоглядно-етичних, філософсь-

ких засадах. Слід робити наголос на тому, що здоров'я – це, передусім, сфера єдності духу і тіла, індивіда і світу.

Напевне, кожному з нас відома філософська езотерика К. Кастанеди. Цікаво, що головний персонаж його книг, маг індіанського племені Дон Хуан Матус, не володіючи абсолютно ніяким багатством, відстоював доволі незвичну для західної людини систему філософсько-етичних поглядів, базовану на язичницькій міфології, єдності зі світом природи, здоровому способі життя і спеціальному тренінгу, зберігав прекрасне здоров'я, високу працездатність у доволі похилому віці. Ось як описує це сам К. Кастанеда: "Ніщо в житті не викликало у мене такого драгування, як той незаперечний факт, що дон Хуан Матус, який за віком годився мені в дідусі, безкінечно молодший за мене. Порівняно з ним я був просто древнім! Він же, навпаки, був швидкий, винахідливий, рухливий і кмітливий. Іншими словами, дон Хуан Матус володів тим, чого не було, не дивлячись на мої молоді роки, у мене – юністю" [5].

Отже, незважаючи на досконалість рекомендованих оздоровчих програм та методик, слід акцентувати увагу на вихованні в учнів уміння орієнтуватися в сучасному інформативному полі, здатності самому вибирати засоби фізичного вдосконалення та зміцнення здоров'я. У цьому власне і полягає головне завдання діяльності педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амосов М. М. Роздуми про здоров'я / Амосов М. М. – К. : Здоров'я, 1990.
2. Броуэр Л. Фармацевтическая и продовольственная мафия [Электронный ресурс] / Луи Броуэр. – Режим доступа: http://www.koob.ru/brouyer/farmaceuticheskaya_i_prodoovolstvennaya_mafiya
3. Іванченко Л. Алгоритмізація процесу структурування інтерактивної педагогічної технології особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи мотиваційно-ціннісних орієнтацій до фізичної культури і здорового способу життя [Електронний ресурс] / Л. Іванченко. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gnvp/2012_9/10.pdf
4. Карпова І. Б. Фізична культура та формування здорового способу життя: навч. посіб. / І. Б. Карпова, В. Л. Корчинський, А. В. Зотов: навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2005.
5. Карлос Кастанеда и личное здоровье [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.delgado-center.com/rus/articles/KK_and_The_Universe_3.php

6. Куракіна О. М. Зміст та критерії здоров'я у процесі формування культури здоров'я індивіда [Електронний ресурс] / О. М. Куракіна, А. В. Ольховнікова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Pedagogica/68098.doc.htm

7. Лидьярд А. Бег с Лидьярдом / А. Лидьярд, Г. Гилмор. – М. : Физкультура и спорт, 1987.

8. Монтень М. Опыты / М. Монтень. – М. : Правда, 1991.

9. Няньковський С. Л. Стан здоров'я школярів в Україні [Електронний ресурс] / С. Л. Няньковський, М. І. Яцула, М. С. Чикайло, І. В. Пасечнюк. – Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/article/32962>

10. Суценок Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини / Л. П. Суценок // Запорізьк. держ. ун-т. – Запоріжжя, 1999. – 308 с.

11. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.health.gov.ua/health.nsf/7cd1e76cd2c16dd6c12565fb002be32d/79a9a308803a86dfc22569fb0031c486?OpenDocument>

12. Фромм Э. Душа человека / Э. Фромм. – М. : Республика, 1992.

13. Шопенгауэр А. Избранные произведения / А. Шопенгауэр. – М. : Просвещение, 1992.

Стаття надійшла 4.10.2013 р.

УДК 372.46: 37.032

Аліса ПАВЛЮК

ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ

У статті розглядаються наукові підходи до тлумачення понять "творчі здібності", "мовленнєво-творчі здібності" та наукові погляди на можливість розвитку творчих здібностей.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, мовленнєво-творчі здібності, інтелектуальний розвиток.

А. Павлюк. Философско-педагогические основы развития творческих способностей ребенка. В статье рассматриваются научные подходы к толкованию понятий "творческие способности", "речево-творческие способности" и научные взгляды на возможность развития творческих способностей.

Ключевые слова: творчество, творческие способности, речево-творческие способности, интеллектуальное развитие.

A. Pavlyuk. Philosophical and pedagogical foundations for the development of creative abilities child. This article describes the scientific approaches to the interpretation of the concepts of "creativity", "speech-creativity" and scientific views on the possibility of the development of creative abilities.

Keywords: art, creativity, speech, creativity, and intellectual development.

Мета: дослідити філософсько-педагогічне підґрунтя, умови розвитку творчого потенціалу дитини.

Одне з найважливіших практичних завдань сучасності науковці, зокрема А. Блатнер, вбачають у необхідності зробити творчість базовою суспільною цінністю [1]. Адже в сучасній державі з її новітніми технологіями та швидким темпом розвитку не тільки науки і техніки, а й усіх сфер людської життєдіяльності особливо гостро постає потреба у високоосвічених мобільних членах суспільства, що не лише володіють знаннями й уміють застосувати їх на практиці, а й здатні знаходити нестандартні рішення у складних ситуаціях, діяти не за шаблоном, відступати від загальноприйнятих стандартів та розглядати проблему під новим ракурсом. Для цього необхідно з раннього дитинства розвивати творчі здібності, тому що лише творча особистість здатна продукувати нові ідеї, створювати щось оригінальне, особливе.

Відповідно до вимог сучасності потрібно вдосконалювати і сучасну освіту. Школа повинна орієнтуватися на створення оптимальних умов для всебічного розвитку кожної дитини, скеровуватися не на заучування готової інформації, а на формування в учнів здібностей самостійно осмислювати навколишню дійсність, орієнтуватися в безмежному інформаційному просторі та вміти знаходити необхідну інформацію, творчо підходити до розв'язання поставлених завдань. Адже людина освічена, за влучним висловлюванням Георга Зіммеля, – це та людина, котра знає, де знайти те, чого вона не знає.

Спроби розтлумачити поняття "творчість", з'ясувати механізми цього процесу, розробити методику розвитку творчої особистості завжди були й зали-

шаються актуальними для представників різних галузей наукових знань.

Цікавими для нас є погляди на означену проблему представників української філософії. Так, звертаючись до філософсько-літературної спадщини Г. Сковороди, знаходимо думки про те, що від природи в людині закладено великі творчі можливості, потрібно лише створити належні умови для їхнього розквіту. Г. Сковорода обстоював безмежні можливості людського пізнання, силу людського розуму, самопізнання, закликав до самовдосконалення, самоосвіти, виховання розуму і цінування часу. В основі його концепції виховання лежить принцип "спорідненості". Завдання в тому, щоб виявити "спорідненість", забезпечити умови для розвитку внутрішніх здібностей людини, її творчої самореалізації в будь-якій праці, адже остання є головним чинником розвитку розуму [2].

Особлива роль у становленні й вирішенні проблеми творчості належить І. Франкові. Він зосереджував свої дослідження на питаннях психології відкриття, ролі свідомого і несвідомого у творчому процесі, асоціативної діяльності як складової творчості, місця наукової критики у творчих процесах. Оригінально вирішується концепція творчості в його трактаті "Із секретів поетичної творчості". Франко звертав увагу на особливу роль суб'єктивного фактора в становленні творчого таланту. На його думку, щира, доброзичлива підтримка, професійний підхід, запалення вогню творчої насаги в душі і серці початківців є тими чинниками, які скорочують час становлення творчих індивідуальностей [2].

У сучасній культурологічній науці